

Forord

Professionsuddannelser betyder i daglig tale fortrinsvist de mellemlange videregående uddannelser, som fra omkring år 2000 blev overført fra de tidligere seminarier til centre for videregående uddannelse (CVU) og senere til professionshøjskoler eller university colleges. Selve professionsbegrebet er et nyere begreb i dansk sammenhæng, som først fra 1960'erne begyndte at brede sig ud over erhvervs- og uddannelsesområdet. Før dette benyttedes begreber som ”lav”, ”stand” eller ”erhverv” til at beskrive de fagområder, som vi i dag benævner som professioner. Der skelnes i den nyere sprogbrug imellem klassiske og nyere professioner. Begrebet *klassiske professioner* dækker erhverv som læge, jurist og præst, mens begrebet *nyere professioner* dækker erhverv som skolelærer, sygeplejeske, socialarbejder m.fl.

Den historiske udvikling i sprogbruken viser, at flere og flere områder af arbejdsmarkedet har været præget af professionaliseringsbestrebelse igennem det 20. århundrede og helt frem til vor tid. Voksende grupper af både offentligt og privat ansatte søger anerkendelse og status som professionelle. Fra tidligere positioner som enten ufaglærte eller lavt uddannede grupper med en svagere fælles identitet og manglende monopol på udøvelsen af deres arbejde definerer stadig flere grupper sig i dag som professionelle med egen længere uddannelse, certificering og fælles etisk grundlag. Siden Anden Verdenskrig har denne udvikling været tæt knyttet til uddannelseseksplosionen. Flere og flere fag er blevet knyttet til specialiserede videregående uddannelser, som f.eks. professionsbachelor. Tendensen er af historikere og sociologer blevet forklaret dels funktionalistisk ud fra stigende behov for specialiseret, videnskabelig viden inden for flere og flere fagområder, dels ud fra en kamp for status og monopolisering. Dette kalder på et historisk blik på de enkelte professioner, der kan tydeliggøre forskelle og ligheder imellem uddannelsens betydning for de forskellige fags udvikling til professioner, såvel som et blik på udviklingen og betydningen af professionsbegrebet.

I dette temanummer af *Uddannelseshistorie* bringes seks artikler, der på forskellig vis kaster lys over disse udviklinger, ikke mindst hvad angår de nyere professioner, hvad enten man vælger at kalde disse for semi-professioner, relationsprofessioner eller benytter andre professions-gradbøjninger.

Jesper Eckhardt Larsen følger i sin introduktionsartikel professionsbegrebets rejse fra amerikansk sociologi til europæiske fagkampe som en forudsætning for både at forstå den store popularitet, som begrebet i dag nyder, og for at belyse spørgsmålet om professionsuddannelsernes udvikling frem til nutiden.

I artikler af henholdsvis Erik Nørr og de svenske professionsforskere Johanna Ringarp og Karolina Parding vender vi os mod en af de nyere professioner og dens formelle uddannelse, nemlig lærerfaget og læreruddannelsen. Erik Nørr sætter fokus på dansk uddannelsesplanlægning i forhold til lærerprofessionen ud

fra omfattende kildestudier vedrørende lærermangelen i 1950'erne og 1960'erne med særlig henblik på Lærerbehovsudvalgets arbejde med at finde løsninger herpå. Johanna Ringarp og Karolina Parding analyserer lærerprofessionens problemer i Sverige fra 1962 til 2015, som disse tegner sig ud fra læreruddannelsens udvikling.

Både Christian Larsen og Trine Øland tager i deres artikler et lidt anderledes greb på spørgsmålet om at uddannes og dannes til en profession. Baseret på kildestudier undersøger Christian Larsen danske skolelæreres pædagogiske studie- og uddannelsesrejser mellem 1919 og 1932. Var der tale om ferieindtryk, eller skal lærerrejserne snarere forstås som et centralt bidrag til uddannelse og dannelse til lærerprofession og professionsbevidsthed? Trine Øland sætter i sit historisk-sociologiske studie fokus på velfærdsarbejde og velfærdsarbejdere ud fra en lang række faggrupper – f.eks. sygeplejersker, psykologer, kulturfagligt uddannede magistre, socialrådgivere og politifolk – og disses involvering i tilvejebringelse af velfærd for flygtninge og indvandrere. Øland viser en række socialhistoriske dynamikker på tværs af professionsidentiteter og peger dermed på andre måder at forstå dét at blive professionel på end som alene knyttet til formel uddannelse og særlige fag.

Endelig sætter Henriette Duch og Karen E. Andreasen fokus på uddannelsen af erhvervsskolelærere på de tekniske uddannelsesområder i perioden fra 1960'erne til 2010, et felt, der i disse år i stigende grad er ved at blive udforsket. De spørger bl.a., om denne uddannelsesudvikling har været drevet af en egentlig professionaliseringsbestræbelse.

Ud over disse seks temaartikler bringer vi en orientering fra Ning de Coninck-Smith og Jens Bennedsen om arbejdet med at bevare samlingerne fra Dansk Skolemuseum 2009-2017. Christian Larsen har udarbejdet en uddannelseshistorisk bibliografi for året, der gik, og Signe Holm-Larsen tegner et overblik over årets uddannelsespolitiske udvikling. Desuden bringes en række anmeldelser af uddannelseshistorisk relevante udgivelser ved anmelderredaktør Christian Larsen og endelig formand Else Hansens beretning over det forgangne års arbejde i Selskab for Skole- og Uddannelseshistorie.

Redaktionen takker Danske Professionshøjskoler og LB Foreningens Fond for at have ydet økonomisk støtte til udgivelsen af årbogen.

Mette Buchardt, Jesper Eckhardt Larsen og Karoline Baden Staffensen
Temaredeaktører for *Uddannelseshistorie 2017*